

Mustafa Hilmi (Soydan) (1881-1958)

1881'de Niğde'de doğmuş olup babası Mahkeme Azası Hocasade Ahmet Bey annesi Mühibe hanımdır.

Öğrenim hayatını Niğde İptidai Mektebi ve Rüştiyesinde tamamladıktan sonra 28 Temmuz 1897'de Medrese (Ak Medrese) ve Darülhüffaz'dan icazet aldı. Aday memur olarak Niğde Defter-i Hakani idaresinde çalışmış olup, 16 Nisan 1903'te Şer'iyeye Mahkemesi ikinci Kâtipliğine atandı. 17 Ekim 1907'de Mahkemenin Başkâtipliğine yükseltildi. Konya Vilayetince yapılan düzenlemede 29 Ocak 1910'da kadro dışı bırakıldı. Yeniden bir memuriyete atanması hakkındaki başvurusu uygun görülerek 18 Nisan 1911'de Havran Sancağı Emlak ve Arazi Tahrir Hâkimliğine, 30 Mayıs 1911'de Der'a Fırkayı Tahririyesi Naibliğine atandı. 26 Temmuz 1913'te Naiblikten ayrılarak memleketine döndü. Adliye Bakanlığının müsaadesi ile Dava Vekilliği (avukatlık) yapmaya başladı. 25 sene avukatlık ve bu meyanda Vilayet Umumi Meclisi ve İdare ve belediyesinde müteaddit defa ve seneler azalık görevinde bulunmuş; 13 Ekim 1915'te İl Genel Meclis Üyeliğine seçildi.

Milli Mücadele döneminde aktif görev alıp, Adana ve Pozantı'nın Fransızlar tarafından işgali sırasında kazalara giderek teşkilat kurdu. 1920 Ocak ayında Belediye Meclisine üye oldu. Kasaba ve köylerden asker ve bağış toplayarak Pozantı ve Adana cephelerinde direnişin sürdürülmesinde etkili oldu. TBMM'nin Birinci Dönemine Niğde milletvekili seçilerek 26 Nisan 1920'de Meclis'e katıldı. 4 Mayıs 1920 tarihinde seçim mazbatasını mecliste okunarak kabul edilmiştir. Mecliste Birinci Gurupta yer aldı.

Mecliste Şer'iyeye ve Evkaf, Tasarı, Dilekçe komisyonlarında ve Memurin Muhakematı Tetkik Kurulunda çalıştı. I. Toplantı yılında Adalet ve Şer'iyeye Komisyonunun Kâtipliğini, III üncü Toplantı yılında da Başkanlığını yaptı. Dönem içinde kürsüde 15 konuşma yaptı. Birinci Dönem meclis faaliyetlerinde hiçbir kanun teklifi olmamakla birlikte diğer milletvekilleri tarafından verilen 11 kanun teklif üzerine konuşmalarda bulundu. Bu teklifler *Hıyaneti Vataniye Kanunu*, *Firariler Hakkında Kanun*, *Men'i Müskirat Kanunu (Alkollü İçki İçimini Yasaklayan kanun)*, *İhracat Rüşumu Kanunu*, *Frenginin Men ve Tahdidi Sirayeti Hakkında Kanun*, *İdarei Kura ve Nevahi Kanunu (Köy ve Nahiye Kanunu)*, *Musakkafat Vergisinin ve Ağnam Resmiyle Gümrük Tarifesinin Tadili Hakkındaki Kanun* kanunları üzerinedir.

Ayrıca; *(Yahyalı Nahiyesinin Develi Kazasına İlhakı Hakkında Kanun Teklifine Dair, Nevşehir'de Liva Mahkemesi Teşkilî Hakkında Kanun Teklifine Dair, Tahriri Tereke Hakkında Kanun Teklifine dair, İdarei Vilayat Kanunu ile Tedrisatı İptidaiye Kararnamesinin tadili)* hakkında hazırlanan dört kanun teklifi üzerine de konuşma ve önerilerde bulundu.

Birinci Mecliste; Şeriyeye ve Evkaf; Tetkik ve Adliye encümenliklerinde kâtiplik ve üyelik görevlerinde bulundu. Bunların dışında mecliste sekiz farklı konuda *(Malatya Mebusu Reşit Ağa'nın İstafası mı? Mebusluğu mu? Hakkında, Hıyaneti Vataniyeden Üç Sene Küreğe Mahkûm Söğüt'lü Hacı Apustol Hakkındaki, İktisat Vekili Sırrı Bey'e İtimadı Beyan Edilmesine Dair Takrir Hakkında, Elcezire Cephesi Eski Kumandanı Nihat Paşa'nın Mesuliyeti İcap Eden Bir Hali Görülmediğine Dair, Halife II. Abdülmecid'ten Gelen Teşekkür Telgrafı, Lozan Konferansındaki Devam eden Müzakerelerle İlgili Olarak verdiği Takrir, Van Mebusluğuna İntihab Edilmiş Olan Tefvik Bey'in Mebusluğunun Kabulü Hakkında Arzuhal Encümeni Mazbatasını, Hıyaneti Vatan Hıyaneti Vataniyeden On Sene Küreğe Mahkûm Eski Muhtar Yörükoğlu Mehmet Bey Hakkında)* daha konuşma ve önerileri bulunmaktadır.

1923'te Meclis dışında kaldı. Milletvekilliği Birinci Dönemde sona erince isteği üzerine 29 Temmuz 1925'te Niğde Hazine Vekilliğine atandı. 8 Haziran 1927'de Adliye Vekâletinden avukatlık ruhsatnamesi olarak Hazine Vekilliği

görevini 15 Ekim 1930 tarihine kadar sürdürdü. 1930-1938 arası Niğde'de serbest avukatlık ve bu arada Genel Meclis ve Liva İdare Heyeti Üyeliği yaptı. 9 Mart 1938'de Niğde Müftülüğüne seçildi.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 7 Ekim 1946 tarih ve 130/2 sayılı kararı ile yüksek tahsilli sayıldı. 11 Kasım 1953'te bu görevden emekliye ayrıldı. 10 Ekim 1958'de öldü. Mustafa Hilmi Bey'in Emine Besime, Mehmet Hayri, Mahmut Faik, Ahmet Adnan, Mustafa Rıdvan ve Fatma Kamuran isimli altı çocuk babasıydı ve Arapça bilmekteydi.

Selma ŞEN

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri ve Resmi BelgelerTBMM Arşivi **362 NSD**, Tercüme-i Hâl Kâğıdı.

Sürelî Yayın ve Gazeteler

Çoker, Fahri (1995), **Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923**, I-III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara.

Devletimizi Kuranlar, Ajans-Türk Matbaacılık Sanayi, Ankara 1985.

İlk Meclis Anketi Birinci Dönem TBMM Milletvekillerinin Gelecekte Bekledikleri, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2004.

23/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/mustafa-hilmi-soydan-1881-1958/?pdf=7405> adresinden erişilmiştir